

Kde se ukazuje věčný Bůh, dopouští-li nesnesitelná utrpení, kterým my lidé nedokážeme čelit, což se zjevuje v případě koronavirové krize, jejíž konec je otevřený a neznáme odpověď? Možná jedinou relevantní, avšak pro některé neuspokojivou máme tuto: žijme plně, odevzdaně druhému a minimálně plývejme časem. Ano, při jakékoliv činnosti zpětně zjistíme, že jsme promarnili čas a snažíme se žít a vykonávat naše úkoly bez pocitů marnosti a s větší efektivitou, byť to někdy v kafkovském světě jednoduše nejde. Asi i k těmto úvahám nás dovede kniha Imanence pravd od Alaina Badioua, stárnoucího Francouze, jenž představuje výraznou postavu současného myšlení. Právě o jeho poslední knize jsem se snažil vést dialog s Michaellem Hauserem, který se doslova „prokousal“ francouzským originálem, jenž vyšel v roce 2019. Autor se snaží, co je výsostně boží přenést na náš lidský svět, a proto se považuje obhájce materialismu – skrytě do svého systému dává poznání, které se pozvolna zjevuje, nicméně odmítá vstoupit do míst, kam vstupují teologové například Paul Tillich, jenž o Bohu hovoří o „hlubině bytí“. Alainu Badiouvi vděčíme, že do filozofické debaty vnáší opět téma věčnosti, nekonečna, čímž nás samotné vede, abychom tato témata promýšleli a nepovažovali je za vyřešená. Možná, pokud intenzivněji budeme zakoušet otázky, s nimiž se v dialogu vypořádáváme, zjistíme, že věčnost a nekonečno začíná v jistém ohledu nyní, ovšem to závisí na konstituci nejen naší mysli, ale i vztahů, které na tomto světě vytváříme.

Dialog byl natočen koncem června 2020.

MS: *Pane docente, v době koronavirové jste věnoval pozornost dílu francouzského myslitele Alaina Badioua. Čím vás tento myslitel zaujal? Jak přistupuje k člověku, společnosti i duchovní sféře, která nás dělá lidmi a formuje nejen jednotlivce, ale formuje civilizaci, případně civilizace.*

MH: Dnes se setkáváme s mnoha autory, kteří se považují za alternativní. Těch bychom napočítali celou řadu. Alain Badiou se liší tím, že vytváří novou teorii, v níž své místo dostává to, co je pro mnoho současných teoretiků odbytá záležitost. Právě tento francouzský myslitel poukazuje, že je nutné obnovit pojmy jako je věčnost, absolutno, nekonečno. Zároveň říká, že k těmto pojmům přistupuje materialisticky.

MS: *Jak k tomu rozumět? Nahlížíte-li do dějin myšlení, čtete-li odkazy na věčnost, nekonečno představuje nematerialistické problémy světa, v němž žijeme.*

MH: Materialismem myslíme něco jiného, než si představujeme v běžném životě – odkaz na „hmotařství“, poněvadž vše převádíme na hmotu – materii, ...

MS: *... že provádíme deskripci světa, ale duch většinou přesahuje.*

MH: Badiou se v tomto liší. Mluví o materialismu ve filozofickém významu slova a tvrdí, že základ skutečnosti vytváří nekonečné mnohosti mnohostí. To znamená – podíváme-li se do kvantové fyziky, nenalezneme tam žádný pevný základ, jakou představuje substance, ovšem nalezneme tam mnoho a mnoho dalších rovin, ...

MS: *... které k sobě mají skrytý vztah.*

MH: Nachází se tam další perspektivy. Navrhují, abychom si přiblížili, co Badiou myslí mnohostí mnohostí. Uvedu příklad: tato sklenice vypadá jako jedna sklenice, ale kdybychom se na ni dívali z perspektivy kvantové fyziky, uvidíme tam tisíce dalších nejrůznějších perspektiv: částice, pole, struny, časoprostorové dimenze, atd. Podíváme-li se na ni z hlediska chemie, uvidíme v ní opět mnoho dalších perspektiv. Z hlediska kulturních dějin, má sklenice mnoho vývojových podob, atd. Takto můžeme sklenici chápat jako nekonečnou mnohost perspektiv. Je to však pouze úvod do problematiky, a nevystihuje to ještě Badiouovo pojetí mnohosti mnohostí, které je radikálnější.

MS: *Dovolím si přejít do současnosti - a to ke koronaviru. Díky elektronovému mikroskopu jsme viděli tvar viru, který způsobuje nemoc COVID - 19. Také lze vytvářet teorie o jeho potírání. Kdybychom neměli elektronový mikroskop - jenž se dívá za fenomenální struktury, budeme svědky, jak staří lidé trpí dušností a umírají - neměli bychom však dostatečný vhled na vir sám. Souhlasíte s tímto příkladem, nebo příklad kulhá?*

MH: Badiou vychází z teorie množin a jeho teorie se opírá o koncepce, které vznikly v matematice za posledních sto let, a jež jsou spojeny s teorií nekonečna. Přiznám se, že můj příklad kulhá, poněvadž se snažím vyjádřit základní kategorie srozumitelně, ale zároveň vím, že to zcela neodpovídá matematické teorii, kterou Badiou používá. Teorie mnohostí v matematice se týká množin - a to s tím, že mnohost mnohostí se nedá započítat jako jedna množina, ale obsahuje vždy nekonečně mnoho podmnožin či prvků. Tím pádem nemůžeme připojit k této množině číslo jedna. Nemůžeme určit mnohost mnohostí jako jednotku. V ontologii od Parmenida platil předpoklad, že existující entita se mohla vyznačit jedničkou. Jedná se o jedno jsoucno. V návaznosti na starověké atomisty a několik málo náznaků u jiných myslitelů přináší Badiou průlomový objev v dějinách myšlení, že základem světa není nic, co bychom mohli vyjádřit jako jedničku.

MS: *Námítka může znít: Bůh, poněvadž je nehybný hybatel a vše z něj vychází a všemu uděluje rytmus.*

MH: Alain Badiou tvrdí: takové pojetí můžeme označit za idealistické, kdežto materialismus předpokládá, že základem všeho jsou mnohosti mnohostí.

MS: *Představme si: člověk myslí, má vědomé Já - a to je ovlivňováno nevědomím.*

MH: Je obtížné tyto úvahy vyjádřit běžným jazykem, a proto používám různá přirovnání, metafory, Badiou též. Je nutné zmínit, že Badiou jako jeden z prvních filozofů vůbec používá matematiku jako formu myšlení. Většina myslitelů - až do dnešní doby - vycházela z přirozeného jazyka.

MS: *Prosím, uveďte příklad, abychom problém vysvětlili.*

MH: Řekneme větu: tento dům je nový. Filozofové z toho vyvodili různé kategorie jako je podstata - dům, kvalitu: je nový, kvantitu: je jeden, atd.

MS: *Aristoteles jako jeden z prvních nabídl detailní analýzu.*

MH: Vycházel z přirozeného jazyka, kde je podmět, predikát, větné vztahy, negace, podmiňovací způsob atd. Vyvodil z toho základní ontologické kategorie, které použil ve své metafyzice. Podobně to dělal také Kant při určování apriorních kategorií rozumu. Badiou naopak používá teorii množin jako prostředek myšlení, jenž nám umožňuje myslet nezávisle na přirozeném jazyku. Na limity přirozeného jazyka v dějinách filosofie tu a tam někdo upozornil, např. Francis Bacon, který poukazuje na zkreslení při vnímání reality, které vyvolává samotný jazyk. Říká tomu idol tržiště.

MS: *Cílem je snad osvobodit se od přirozeného jazyka.*

MH: Možná nalézt odlišný prostředek myšlení, než je jazyk sám. Alain Badiou upozorňuje, že nás jazyk drží ve své moci a brání nám myslet radikálně.

MS: *Vychází to z toho, že jsme se narodili v rodině, přijali jsme jistou kulturu, máme dispozice. Plně souhlasím, ovšem musím vám říci tuto tezi: mystici vyrůstali ve víře, mluvili odlišným jazykem a ostatní jedinci k nim vzhlíželi, poněvadž jejich myšlenky byly nadčasové. Tam by zajetí jazyka být nemuselo. Uznávám, že nás mnohé determinuje a také jsme pokřivováni.*

MH: Alain Badiou poté hovoří o „započívání jako jedna“. V každé společnosti, v každém jednotlivém světě probíhá – ať si to uvědomujeme, nebo ne, započítávání těchto nekonečných mnohostí jako jedna. To znamená, že chápeme věc jako jednu.

MS: *Mysl nám umožní nahlédnout právě onu sklenici jako jednu. Fenomenální svět je opět potvrzen.*

MH: Alain Badiou tvrdí, že věci se prezentují jako jedna věc – entita.

MS: *Jistě tuto skutečnost ovlivňuje, jak my s tím „jedním“ nakládáme – jak k ní přistupujeme. To však závisí na okolí, v němž jsme vyrůstali, v němž se pohybujeme, jaké vzdělání máme atd.*

AB: Ano, jistě, jak se věc jeví v určitém historickém světě. Badiouovu ontologii chápu jako základní zvrat v současné filozofii. Alain Badiou v České republice přednášel dvakrát, třikrát – a to díky záštitě Univerzity Karlovy a Akademie věd. Právě on patří mezi nejrespektovanější žijící filozofy – a to nejen ve Francii, ale i ve světě. Přirovnával jsem jej k Platónovi, Descartovi, Hegelovi, poněvadž má podobný význam pro dnešek, jaký měli tito filosofové pro svou dobu. Platónovi se podobá také tím, že Platón stavěl svou filosofii proti tehdejší sofistice a něco podobného dělá Badiou dnes.

... Momenty filozofie francouzského myslitele ...

MS: *Bohužel jsme rezignovali na hodnotu, jakou je pravda, raději se spokojíme s nehierarchickou mnohostí pravd, které se říká postmoderna. Není touha přibližovat se k jedné pravdě. V minulosti šlo o Krista, byť přístup k němu rozdělával: Východní a Západní církve, dále přišel protestantismus. Máte vědeckou pravdu – doména lidského poznání.*

MH: Rád bych mluvil o pojmech, jakými jsou věčnost a nekonečno. Dříve jste mi položil otázku, jak lze tyto pojmy propojit s materialismem. Vychází z poznání mnohosti mnohostí: není zde žádný vyšší, předem daný řád, ovšem zároveň tu vzniká jistý řád a zároveň v tom řádu – či lépe navzdory tomuto řádu pak vznikají věci, jako jsou události a pravdy. Vždy žijeme v nějakém řádu – ten může být velmi oslabený jako v dnešní situaci, nicméně existují jisté mechanismy, jež formují náš pohled na svět. Určitým způsobem nahlížíme na ekonomiku, na člověka, na menšiny, na náboženství. Vedle toho se objevují události. Právě ona nemusí být hned vidět. Mám na mysli událost ve vědě, jako byl objev teorie množin a mnoho dalších vědeckých událostí.

MS: *Také bychom měli uvést teorii relativity, ovšem i proměnu geocentrismu na heliocentrismus.*

MH: Události se objevují také v umění. Ve dvacátém století se v klasické hudbě objevuje dvanáctitónový hudební systém a serialismus. Nalézáme tu politické události jako francouzská revoluce, ale i říjnová revoluce. Čtvrtý, poslední typ událostí jsou události lásky v mezilidských vztazích. Každá tato událost je spojena s takzvanou pravdivostní procedurou – pravdou. Máte pak událost a pravdu. Tyto Badiouovy pojmy jsou u nás již celkem známé.

MS: *Co je pro české publikum nové?*

MH: Jsou to termíny: věčnost a nekonečno.

MS: *Nezapomínejme na tezi Alberta Whiteheada, který tvrdil, že každý myslitel píše komentáře k Platónovi. Témata věčnost, nekonečno byly pro mnohé vyřešeny, a proto se jim nevěnují, ovšem Francouz Badiou se rozhodl jít ke kořenům, což je přirozené pro myslitele, kteří se snaží vztahovat k celku.*

MH: Kniha Imanence pravd, kde Badiou tyto problémy tematizuje, vyšla v roce 2018, a dosud není přeložena do angličtiny, natož do češtiny. Autor zde mluví o absolutnu – a to materialisticky. Co tím

myslí? Starořecký matematik Apollónios z Pergy vytvořil geometrii kuželoseček, kde stanovil postup vytvoření kruhu, elipsy, hyperboly, paraboly – a to na základě řezu kuželu. Tento objev, jenž byl poprvé formulován ve třetím století před naším letopočtem, neměl bezprostřední uplatnění. Nikdo nevěděl, co s ním, jelikož se v astronomii pracovalo s kruhovým pohybem planet. Vyráběl parabolická zrcadla a napsal pojednání o zápalnosti pomocí parabolických zrcadel. Zprvu šlo o matematickou teorii bez přímého uplatnění. Trvalo dvacet století, než jeho spis objevili lidé jako Mikuláš Koperník a Johannes Kepler. Právě ti použili model elipsy na formulaci pohybu nebeských těles. Další vyvodili z jeho objevů praktické důsledky – například parabolické antény. Alain Badiou ukazuje, že tento objev vznikl na konkrétním místě – a to ve starém Řecku – byl spjat s řeckou kulturou, s předchozím vývojem matematiky. Zároveň však v sobě skrývá tento model nekonečnost. Badiou tím myslí nekonečně mnoho možností, jak tento objev rozvíjet ve zcela odlišných světech, aniž si tento potenciál jeho tvůrce uvědomuje.

MS: *Právě Apollónius z Pergy nevěděl, že se planety pohybují po elipsách, ale pak přišli pánové Kepler s Koperníkem a učinili poznání, jež nynější generace svými aktivitami potvrzují. Člověk není Pánbůh a někteří z nás mají schopnost objevení podstatného zákona.*

MH: Badiou mluví o objektivitě nekonečna – to znamená, že nekonečno není závislé na našem vědomí, nejedná se o projev naší konstrukce, ovšem Apollónios si ani neuvědomil, co objevil. Uděláte objev, ale váš objev má nekonečné možnosti.

MS: *Je nutné to stáhnout k subjektu, protože jedině subjekt – oduševnělá bytost, může objekt odpovídajícím způsobem využít, poněvadž nebyl-li by zde Mikuláš Koperník, učinil by objev někdo jiný.*

MH: Pochopitelně se tento postoj týká konkrétních jednotlivců, případně skupin, komunit, které jsou schopné rozvíjet daný objev, avšak nikdo – ani Apollónios, ani Koperník, si nemohli uvědomit celý potenciál, jaký objev kuželoseček měl. Nevěděli, jaké uplatnění to najde ve dvacátém století.

MS: *Také bych dodal, že využití minulého souvisí s tvořivostí, protože v lidské přirozenosti se nalézají touha objevovat. Víme, že v době koronavirové lidé vytvářeli různé předměty – od roušek – a zaznamenal jsem projevy, že tvořivost některých lidí není saturovaná pouze aktivitami, na něž byli vyzváni. V člověku se nachází touha po poznání.*

MH: Alain Badiou tuto skutečnost vysvětluje tím, že tu působí absolutno, které v člověku podněcuje touhu poznávat svět, ztotožnit se s objevem – a ten dál rozvíjet. Touha nepřichází bezprostředně ze samotného člověka, ale z toho, že člověk se setká s nekonečnem v podobě možností, které dává např. geometrie kuželoseček.

MS: *Dobrá, důležitou roli v tomto ohledu hraje vzdělání. Kde jinde se předává a upravuje vzdělání než právě? ????*

MH: Alain Badiou vykládá svět materialisticky. Tvrdí: absolutno vzniká v konkrétní době, na konkrétním místě, což nazývá absolutní místo. To však má následky pro další generace, aniž si to objevitel uvědomí. Badiou usiluje překonat současný relativismus a sofistiku, kdy vše se zdá dobově podmíněno, a proto pro některé lidi pravdy a nekonečno neexistují. Vlastně pak jde o konstrukce vytvořené v určité době. Badiou ukazuje, že konečnost všeho a determinace se projevuje jako ideologie nesvobody. On uvádí: emancipace přichází až s uznáním nekonečna.

MS: *Nahrál jste mi na myšlenku, která by jeho materialismus přibližovala ke křesťanské víře. Člověk je vzkříšen díky víře v Tvůrce.*

MH: V teorii francouzského myslitele pro tradiční náboženskou víru není místo, ...

MS: ... což je škoda.

MH: On chápe pravdy, absolutna tak, že vznikají z ničeho na určitém místě. Tím vzniká potenciální nekonečno – a to v podobě nekonečně mnoho forem, které z toho lze vyvodit a uskutečnit.

MS: *Udělám úrok do vaší teze, ale přesto se k tomu budou má slova vztahovat: Američané a jejich spojenci za II. světové války nebombardovali univerzitní města, aby nezničili to, co tam v minulosti pracovití a chytrí Němci vytvořili. Spojenci usilovali, aby to dobré mělo pokračování.*

MH: Nevím, jestli spojenci při tom mysleli na absolutno.

MS: *Snad „jen“ projevíli úctu k myšlení, které v tom konkrétním místě vzniklo. Ne vše, čeho se dotkla nacistická ideologie, bylo a priori špatné.*

MH: Badiou zavádí termín politická díla. Ty jsou spojeny s absolutními místy.

MS: *Rozvedte to prosím.*

MH: Tím myslí události jako byla francouzská revoluce nebo říjnová revoluce. Tyto události působí stejně jako objev kuželoseček. Tyto objevy pak jsou politickými absolutními místy. Politické útvary, které vzniknou jako rozvinutí jejich nekonečného potenciálu, nazývá Badiou politickými díly. Mají v sobě dotyk absolutna.

MS: *Uvádíte Říjnovou revoluci, ovšem měli bychom zmínit, že Karel Marx byl proti tomu, aby se právě v tomto místě odehrála. Zpětně: člověk přijde s myšlenkou, může mít i negativní dopady. Zmínil jste kuželosečky a rotace planet kolem slunce. V oblasti politické, tam nemůžeme na tento problém nahlížet vždy pozitivně.*

MH: Podíváte-li se na kuželosečky, výpočet dopadu střely ...

MS: *... se užívá v balistice. Pohybujete se však v přírodních vědách – nicméně revoluce zapadají do oblasti společenských věd.*

MH: Jako definuje čtyři druhy pravd: umělecká, vědecká, politická, pravda lásky, existují také čtyři druhy nekonečen a absolutna. V politické sféře Francouzská či Říjnová revoluce vytvořily v době svého průběhu bezprostřední efekty – byly tu různé boje vnitřní i vnější. Tím vyvstalo celé klubko problémů a postupná degenerace. Nyní Badiou ukazuje, že tímto přístupem nemůžeme skončit. Bezprostřední význam těchto událostí se sice uzavřel, avšak zároveň v nich působilo i něco absolutního, nekonečného, co se nevyčerpává danou situací.

MS: *Ano, ovšem rozhodující je síla subjektu. Francouzská revoluce přichází koncem osmnáctého století a pak následuje revoluce Říjnová. V těchto dějinných zvratech cítíme touhu jedině vymanit se z carského režimu.*

MH: Badiou v knize Imanence pravd poznamenává, že touha vymanit se ze starého režimu byla touhou přejít od konečna k nekonečnu. To znamená, že carský režim nebo francouzské království stále opakovaly v zásadě stejné přístupy (po caru přijde jiný car, po králi jiný král, je tu neměnné dělení společnosti atd.). Totéž dělá kapitál. Ten také opakuje stále stejné vzorce, jako je akumulace a koncentrace, zvaná také růst růstu. I kapitál prosazuje vládu toho, co je konečné.

MS: *Měl bych námitku. Mezi námi jsou kapitalisté, kteří touží opustit zem, chtějí expandovat a touží*

využít poznání našich předků - například Řeků. Také se tam objevuje sumarizace poznání.

MH: Kapitál od počátku překračuje hranice. V tomto smyslu je tam něco nekonečného. Je tam snaha dostat se ze současných limitů, omezení.

MS: *My jsme pouze v linii a v kapitálu přidáváme osobitý vklad - každý dle svých možností a schopností.*

MH: Na to lze říci, že kapitál se podobá Hegelovu špatnému nekonečnu. Již předem víme, jaké to nekonečno vlastně je, protože je to pouze nekonečné prodloužení toho, co známe. Špatné nekonečno je jenom negací dané hranice. To znamená, že překonáme čínskou zeď na základě láce našeho zboží, ale víme, že kapitalismus v Číně se bude vyvíjet podle stejných základních imperativů kapitálu, jaké známe v Evropě. Podívejme se na obrázek, jaký vidíme u Karla Marxe. Kapitál je hlavní silou, která překonává národní a kulturní limity a hranice. V mých očích se jedná o špatné nekonečno, protože předem víme, co bude následovat.

MS: *Možná jsem se chybně vyjádřil. Pouze tvrdím: mezi námi se nachází kapitalisté, kteří mají vhlad do situace a tvrdí: my jsme schopni během jedné generace doletět na Mars jako předtím na Měsíc. Techniku ovlivňujeme a rozvíjíme.*

MH: V mých očích se jedná o opakování kolonizace, která proběhla na Zemi.

MS: *Snad expanze do vesmíru není špatná - vždyť jde o objevování. Někdo řekne: zaplat Bůh. Pravěký člověk by toto dělat nemohl. Máme poznání, učiněná na konkrétních místech.*

MH: Vypravíme se za Měsíc, ale položme si otázku: co je cílem? Nakonec to bude určitý zisk z toho prostého důvodu, že obrovská investice se musí vlastníkům nějak vrátit zpět.

MS: *Špatné nekonečno je samoúčelné.*

MH: Lidé mají zájem věci rozšířit o něco dalšího. To, co známe, rozšiřujeme dál. Někteří z nás se domnívají, že právě touto cestou dospějeme k nekonečnu.

... Ohlédnutí ...

MS: *Koncept, který jste prezentoval, je úctyhodný, poněvadž promýšlí základy a vnáší tam pohledy přírodních věd. Právě matematika náleží k přírodním vědám, byť se jedná o vědu teoretickou, ovšem filozofové s ní primárně nepracují. Jak můžeme přijít k jednotě? Pravda lásky - to je cit.*

MH: Zmíním konkrétní příklad. Alain Badiou tematizuje nevypočitatelné setkání s druhým člověkem, které vytváří událost - setkání. S někým se člověk setká a vzniká zamilování a později láska. Následně může dojít k rozchodu, rozplynutí vztahu, ale zároveň také může láska pokračovat v podobě věrnosti. Věrnost je jeden ze základních pojmů Badiouovy filozofie. Věrnost pak vytváří sjednocení dvou lidí, která předpokládá určitou disciplínu, ale zároveň vytváří jeden společný svět. Zůstávají dva lidé, kteří nesplynou v jednu bytost či totožnou mysl. Zůstává tam dvojice, nicméně sjednocuje je společný svět. Z hlediska dvou odlišných pozic se dokážou dívat na svět jako na jeden svět. Láska pak spočívá ve vytváření společného světa - a to z hlediska dvou. Tím vzniká jednota, která by tam nikdy nemohla vzniknout, jelikož jinak člověk zůstává jedincem, který je izolován od druhých - a nikdy nemůže vytvořit společný svět s druhým člověkem.

MS: *V modlitbě ano, ovšem to by musel být spirituálně orientován. Křesťanství jednotu navozuje.*

MH: Myslel jsem rovinu mezilidských vztahů, které má různé formy, jako jsou nezávazné krátkodobé

známosti, ...

MS: ... v nichž může dojít k využívání druhého, dobývání kapitálu, ...

MH: ... požitků, „užívání si“.

MS: Uvědomme si, že člověk hledá obživu, aby zabezpečil sám sebe. Jsem přesvědčen, že přístup jdoucí „za“ vámi nahlédnutou normu je přístupem vzácným.

MH: Alain Badiou tvrdí, že dnes převládají dva přístupy: podle prvního přístupu mi druhý člověk slouží jako prostředek slasti, druhý přístup se vyznačuje tím, že mezilidské vztahy včetně rodiny jsou určitou smlouvou, ...

MS: ... která však vytváří povinnost.

MH: Dnes máme jakési digitalizované agentury na seznámení. Zadáte údaje a oni vám naleznou „ideálního“ partnera dle konta, zájmů, perspektiv. Vy se s ním seznámíte prostřednictvím agentury a vzniká tam smluvní vztah vycházející z popisu, kterým jste se prezentoval v agentuře. Badiou namítá: takto láska nevzniká.

MS: Jak pravda lásky harmonuje s ostatními podobami pravdy?

MH: Této lásce odpovídá pravda umění. Máme například umělecký styl kubismus, který byl vyvolán událostí. Ten má také pravdy - těmi se myslí věrnost, jakou vidíme v lásce, ovšem nejedná se o věrnost mezi dvěma lidmi, ale vystupuje tam věrnost, kde svou roli hraje jedinec a umělecká komunita. Věrnost spočívá v tom, že spontánním a tvůrčím způsobem rozvíjíme impulsy například kubismu. Jakmile začneme bezduše napodobovat malíře, jimiž jsou Pablo Picasso či Georges Braque, nerozvíjíme událost, nýbrž ji umrtvujeme.

MS: Neděláme nic jiného, než xeroxujeme. Pro Čechy je příznačný kubismus. Kráčíte-li Celetnou ulicí, kde se nachází kubistický dům - Dům u černé Matky boží. Jedná se o ikonický dům, ale pak máte variace. Jedná se o navazování na jednu ideu, je to přetváření?

MH: Alain Badiou tvrdí, že každá událost má v principu několik pravd. Například pozdně romantická hudba na přelomu 19. a 20. století se dostala do krize, a tato krize vyvolala událost. Ta stála u vzniku dvou základních proudů pro hudbu dvacátého století. Jde o avantgardní Schönbergův proud a o proud neoklasický. Oba proudy se hlásí k událostní krizi, která v hudbě tehdy existovala. Zdůrazňuji: jedná se o dva směry, které vycházejí z jedné události. U Badioua máte jednu událost a poté více pravdivostních procedur, které se vztahují k této události. Máte Říjnovou revoluci. Na ni navazují trockisté i stalinisté, kteří se následně nepohodnou a začnou se navzájem masakrovat.

... Jednota ...

MS: Myslím, abychom uspěli na tomto světě, musíme si být vědomi minimálně dvou světů: fyzického, duchovního. Věřící jednotu nachází - vidí Krista a říkají: on je ta cesta, pravda a život.

MH: V českém jazyce vyšly od Badioua dva drobné spisy: Jedním z nich je „Svatý Pavel - zakladatel univerzalizmu“, druhým je „Manifest za filozofii“. Badiou vznik křesťanství chápe jako událost a Pavla jako toho, kdo založil univerzální pravdivou proceduru - křesťanství.

MS: Tážu se, kolik oprav pravdivostních procedur muselo být uděláno? Musíme být milosrdní, abychom mohli odpustit našim předchůdcům to, co všechno kvůli pravdě dělali.

MH: V našem dialogu se vracíme k první otázce, kterou jste mi položil – jak se to má s věčností a nekonečnem u Badioua? Měli bychom si uvědomit, že křesťanství zde vystupuje jako událost, která se nevyčerpává svými dějinami – inkvizicí, křížovými výpravami, zápasy o papežství aj. Stále v něm působí nekonečné možnosti dalšího rozvíjení.

MS: *Nezapomínejme na práci srdce člověka. Inklinujeme k lásce člověka a k touze spojovat s druhými lidmi, aby pomáhal ukazovat na Kristovo dobro. Jedinec může být fyzicky svobodný, ale pokud škodí a svými činy páchá něco špatného, jeho duše není svobodná. Měl by projít proměnou, kterou zažil vámi zmíněný Pavel z Tarsu. V počátku křesťany pronásledoval, ale pak uslyšel volání Krista. Křesťané věří, že právě v Kristu jsme jednotni.*

MH: Jedna z vašich otázek se týkala jednoty. Nahlédneme-li na teorii Alaina Badioua s odstupem, vidíme absolutna ve vědě, v politice, v umění, lásce. Badiou o nich mluví jako o absolutních místech a nekonečných ideách. Zároveň mluví o idejích jako útvarech, které lze vyjádřit matematicky pomocí teorie velkých nekonečen.

MS: *Plně s ním souhlasíte? Nač byste se jej zeptal?*

MH: Moje otázka zní, zdali koncept absolutna, jež je vždy pouze dílčí – politické absolutno, umělecké absolutno atd. – nelze chápat jako materialistického Boha. Budu konkrétní. Vzpomenete-li si na významného teologa dvacátého století Paula Tillich, víte, že mluví o tom, že Bůh či Duch svatý se neprojevuje jenom v církvích, nýbrž také v dílech lidí, kteří nemusejí být vůbec věřící. Podle Tillich je Bůh hlubina bytí, která existuje v různých podobách, v dílech umění, vědy i politiky.

MS: *Víme, že někteří vyznávají, že jsou zapřisáhlými nevěřícími, ovšem dělají činy, které odpovídají popisu věřícího.*

MH: Badiou v knize „Imanence pravd“ vyjadřuje nesouhlas s tradiční představou Boha. Tvrdí, že v této představě Bůh zavádí, představuje „konečno“. Na jedné straně se zde nachází transcendentní nekonečný Bůh, na druhé straně konečný svět a vše ve světě je konečné. Badiou se však nezabývá teologií Paula Tillich nebo Teilharda de Chardin, kteří píšou o tom, že Bůh jako nekonečno je v tomto světě imanentní. Proto pokládám otázku, zdali nelze Badiouovo absolutno či nekonečnou ideu chápat jako Boha – a to v podobném smyslu, jak jej pojímal Tillich nebo Teilhard. Tento materialistický Bůh je samotnou jednotící formou všech různých absoluten. Politické absolutno, umělecké absolutno, atd. má něco společného: existuje jako absolutno, které Badiou popisuje prostřednictvím velmi náročných matematických teorémů týkajících se nekonečen, jejich mohutností a hierarchií. Bůh je považován za absolutno, které existuje v jednotlivých absolutnech ve všech čtyřech doménách. Na základě Badioua lze podle mne vytvořit novou koncepci Boha, která je materialistická v tom smyslu, že Boha poznáváme jako absolutno v politice, vědě, umění a lásce. Jak říká Badiou, při promyšlení absolutna jako největšího matematicky formulovatelného nekonečna, cítíme nezměrnost himalájské náhorní roviny.